

Blijven of vertrekken? Een analyse van de verblijfsduur van arbeidsmigranten

De meeste arbeidsmigranten blijven tijdelijk in Nederland. Hoe lang iemand blijft, wordt deels bepaald door iemands perspectieven op de arbeidsmarkt.

Baanverlies leidt tot sneller vertrek, en arbeidsmigranten met een hoger inkomen blijven langer. Ook de stand van de economie in Nederland en het geboorteland zijn van belang.

Ook demografische persoonskenmerken als gezinssamenstelling, geslacht, leeftijd en geboorteregio zijn van invloed op de verblijfsduur. Arbeidsmigranten blijven langer als zij een partner hebben, zeker als hun partner in Nederland geboren is.

CPB - juni 2025

Merve Mavus Kütük, Nghia Phan,
Bert van Stiphout-Kramer, Govert Bijwaard (NIDI)

Samenvatting

De meeste arbeidsmigranten blijven tijdelijk in Nederland. Van alle arbeidsmigranten die sinds 1999 naar Nederland kwamen, was na tien jaar bijna driekwart van de personen weer vertrokken. In het beleidsdebat is veel aandacht voor de vraag welke arbeidsmigranten naar Nederland *komen*. Voor veel vraagstukken is het echter vooral van belang welke arbeidsmigranten er in Nederland *zijn*; denk hierbij bijvoorbeeld aan de rol die arbeidsmigranten spelen op de arbeidsmarkt, of aan hun behoefte aan woningen en sociale voorzieningen. Hiervoor is niet alleen bepalend wie er naar Nederland komen, maar ook hoelang zij hier blijven. In dit rapport onderzoeken we daarom welke arbeidsmigranten langer of korter in Nederland verblijven, wie wanneer vertrekt en welke factoren van invloed zijn op deze keuzes.

De verblijfsduur van arbeidsmigranten verschilt sterk per groep, en dit hangt onder andere samen met iemands perspectieven op de arbeidsmarkt en met de stand van de economie. Uit ons onderzoek blijkt dat de conjunctuur in zowel Nederland als in het geboorteland van belang is voor de verblijfsduur van arbeidsmigranten. Ook iemands inkomen en arbeidsmarktpositie zijn hiervoor bepalend.

Hoe hoger het inkomen, des te langer blijft een arbeidsmigrant in Nederland. We vinden een sterke samenhang tussen verblijfsduur en inkomen. Uit simulaties blijkt dat van de personen met een maandinkomen tussen de 1000 euro en de 2000 euro na vijf jaar nog 64% in Nederland aanwezig is, terwijl dit voor personen met een maandinkomen tussen de 2000 euro en 3000 euro 78% is. Personen met hoge inkomens (boven 6000 euro) blijven nog veel langer: van deze groep is na vijf jaar nog 87% in Nederland.

Zowel baanverlies als het opnieuw vinden van een baan, heeft een sterk effect op de verblijfsduur. Arbeidsmigranten die hun baan kwijtraken, vertrekken gemiddeld genomen ruim drie keer zo snel uit Nederland als arbeidsmigranten in hun eerste werkzame periode. Als arbeidsmigranten opnieuw werk vinden, vertrekken ze gemiddeld genomen juist twee keer zo langzaam.

Ook demografische persoonskenmerken als gezinssamenstelling, geslacht, leeftijd en geboorteregio zijn van invloed op de verblijfsduur. Arbeidsmigranten blijven langer als zij een partner hebben, zeker als zij met hun partner samenwonen en/of als hun partner in Nederland geboren is. Vrouwelijke en oudere arbeidsmigranten blijven langer dan mannelijke en jongere arbeidsmigranten. Gecorrigeerd voor andere kenmerken, waaronder het individuele inkomen, blijven arbeidsmigranten van buiten de Europese Unie iets korter dan Europese arbeidsmigranten.

De bevindingen in deze studie zijn gebaseerd op een statistische analyse van de verblijfsduur van alle individuele arbeidsmigranten die tussen 1999 en 2022 naar Nederland gekomen zijn. Wij bestuderen de verblijfsduur met behulp van een zogeheten duurmodel: een statistisch model dat inschat hoe het moment van vertrek uit Nederland samenhangt met andere kenmerken. Hierin nemen we onder andere mee in welke regio een arbeidsmigrant geboren is, hoe hoog diens inkomen is, of de migrant een partner heeft, en hoe de conjunctuur in zowel Nederland als het geboorteland zich ontwikkelt. We verrijken ons duurmodel met een zogeheten *timing-of-events*-methodiek, die ons in staat stelt om het effect van arbeidsmarkttransities – baanverlies en het opnieuw vinden van een baan na een periode zonder werk – op vertrek uit Nederland te schatten. We richten ons in het onderzoek op alle arbeidsmigranten die zich tussen 1999 en 2022 als inwoner in Nederland hebben ingeschreven. Het gaat hierbij om personen die zowel van binnen de Europese Unie als van daarbuiten afkomstig zijn. We beperken ons hierbij tot de in de Basisregistratie Personen (BRP) geregistreerde arbeidsmigranten. Om deze reden valt onder meer een groot deel van de Europese seizoenarbeiders buiten de analyse.

1 Inleiding

Het is belangrijk om niet alleen te begrijpen waarom arbeidsmigranten naar Nederland *komen*, maar ook welke factoren ervoor zorgen dat ze in Nederland *blijven* of juist *vertrekken*. Politieke en maatschappelijke debatten over arbeidsmigratie richten zich vaak op het aantal arbeidsmigranten dat in een bepaald jaar naar Nederland komt. Daarentegen is het voor veel vraagstukken niet zozeer van belang hoeveel personen er komen, maar hoeveel en welke personen er op enig moment in Nederland aanwezig zijn. Hierbij kan gedacht worden aan de rol die arbeidsmigranten spelen op de arbeidsmarkt, of aan hun behoefte aan woningen en sociale voorzieningen. Daarom is het belangrijk om te weten welke arbeidsmigranten langer of korter in Nederland blijven, wie wanneer weer vertrekt, en van welke factoren de verblijfsduur afhangt. Op deze zaken richten wij ons in deze studie.

In deze studie presenteren we een econometrische analyse van de factoren die van invloed zijn op het verblijf en vertrek van individuele arbeidsmigranten. We baseren ons op CBS-microdata over arbeidsmigranten die in de periode 1999-2022 naar Nederland gekomen zijn. Hierbij maken wij gebruik van zowel hun demografische kenmerken als informatie over hun sociaaleconomische positie (onder andere hun inkomen en positie op de arbeidsmarkt). Met behulp van een duurmodel analyseren we vervolgens de verblijfsduur van deze arbeidsmigranten. Deze verblijfsduur hangt zowel af van individuele kenmerken als van macro-economische ontwikkelingen in Nederland en het geboorteland van de arbeidsmigrant. Met deze benadering bieden we inzicht in de factoren die de verblijfsduur van arbeidsmigranten bepalen.

De rest van deze publicatie is als volgt ingedeeld. In het volgende hoofdstuk bespreken wij enkele basiskennmerken over de verblijfsduur van arbeidsmigranten en leggen we uit waarom een beter begrip hiervan waardevol is. Hoofdstuk 3 beschrijft onze methode en de gebruikte data. In hoofdstuk 4 presenteren we een beschrijvend overzicht van patronen en trends over de verblijfsduur van migranten. Hoofdstuk 5 analyseert de verblijfsduur van arbeidsmigranten in relatie tot demografische en financieel-economische kenmerken en bevat daarmee onze belangrijkste bevindingen.

2 Waarom komen en vertrekken migranten?

Veel personen die op enig moment naar Nederland gekomen zijn, vertrekken uiteindelijk ook weer.

Eerdere immigranten kunnen ervoor kiezen om naar hun geboorteland terug te keren of naar een derde land te vertrekken. Dit komt voor onder alle groepen migranten, maar de mate waarin verschilt sterk, afhankelijk van factoren zoals migratiemotief, geboorteland en inkomensniveau.

Er zijn verschillende motieven waarom mensen naar Nederland migreren, waarvan de mogelijkheid om hier te werken een belangrijke is. Migratiecijfers worden doorgaans onderverdeeld naar migratiemotief: de primaire reden waarom iemand migreert. Wanneer iemand migreert omdat zij/hij in een ander land wil gaan werken, spreken we van arbeidsmigratie. Naast arbeidsmigratie zijn de voornaamste motieven asielmigratie (migranten die een veilig heenkomen zoeken), studiemigratie en gezinsmigratie (migranten die zich bij een

partner of ander gezinslid voegen).¹ De partner van een arbeidsmigrant valt onder de categorie gezinsmigratie, ook als de partner op een later moment werk vindt in Nederland. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) maakt voor immigranten van buiten de Europese Unie (EU) het onderscheid naar deze vier motieven (en een restcategorie “overig”) op basis van het type verblijfsvergunning waarmee iemand naar Nederland komt. Omdat er voor EU-migranten² geen sprake is van verblijfsvergunningen, bepaalt het CBS voor deze migranten het zogeheten “afgeleide migratiedoel”, op basis van iemands bezigheden na aankomst.³

Hoewel migranten kunnen worden ingedeeld naar migratiemotief, is de werkelijkheid complexer dan deze categorisatie. Iedere migrant krijgt één migratiemotief toebedeeld in de data, op basis van diens verblijfsvergunning of activiteiten na aankomst. Iemands motieven om te migreren en in Nederland te verblijven, zijn echter in de praktijk allesbehalve statisch en vaak ook meerledig. Een studiemigrant kan bijvoorbeeld rekening houden met toekomstige arbeidskansen en eventueel het motief veranderen naar arbeidsmigratie bij de keuze voor Nederland. Ook kan iemand ervoor kiezen om eerst als arbeidsmigrant naar Nederland te komen en daarna een studie in Nederland te volgen. De statistische classificatie moet daarom meer worden gezien als een beschrijving van de juridische kanalen waarlangs migranten Nederland binnenkomen, dan als een adequate weergave van hun persoonlijke redenen om te migreren (van Stiphout-Kramer et al., 2024).

Over de periode 1999-2022 bestond immigratie – exclusief terugkerende Nederlanders – voor 23% uit arbeidsmigranten, die gemiddeld genomen veel eerder vertrekken dan asielmigranten en gezinsmigranten. Figuur 2.1 (links) toont de jaarlijkse komst van migranten naar motief sinds 1999; dit betreft de som van EU- en niet-EU-immigratie. Deze figuur toont een duidelijke stijgende trend in het aantal arbeidsmigranten, en in hun aandeel van de totale immigratie naar Nederland. Gemiddeld genomen bestond de totale immigratie, exclusief mensen met een Nederlandse nationaliteit, voor 23% uit arbeidsmigranten.⁴ Figuur 2.1 (rechts), een update van Van Sonsbeek et al. (2023), maakt inzichtelijk welk deel van elke groep migranten na verloop van tijd nog in Nederland aanwezig is. Doordat arbeidsmigranten, net als studiemigranten, gemiddeld genomen veel eerder vertrekken dan asielmigranten en gezinsmigranten, draagt arbeidsmigratie voor 15% bij aan de bevolkingsgroei (gemeten naar de populatie na tien jaar).

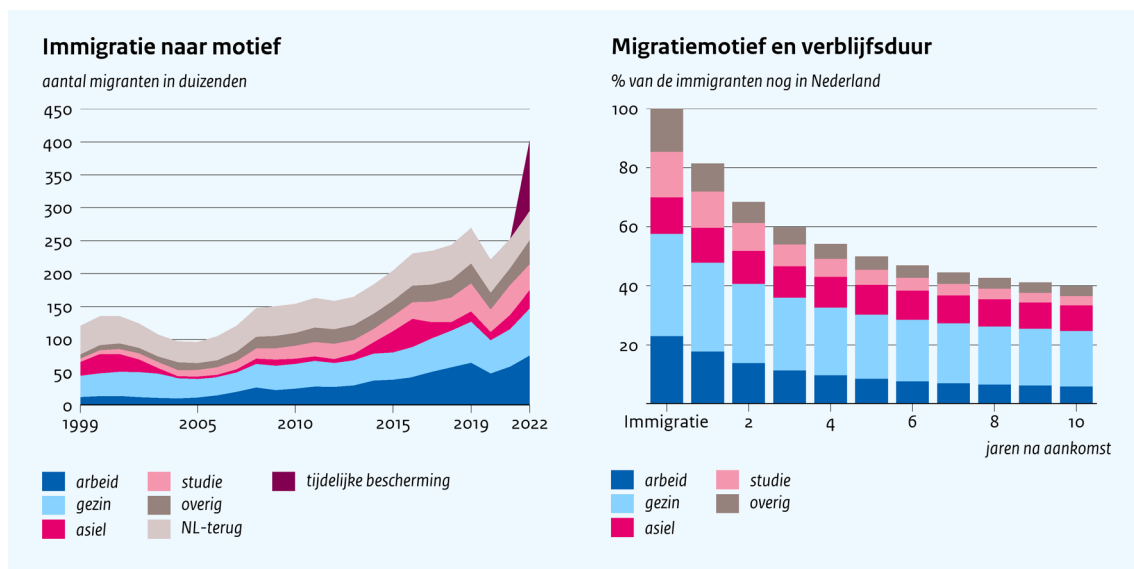
¹ Gezinsmigratie kan verder worden onderverdeeld in gezinshereniging en gezinsvorming. Er is sprake van gezinshereniging wanneer de partner en/of kinderen van een immigrant naar Nederland komen. Gezinsvorming behelst migratie naar Nederland van partners van Nederlandse ingezetenen.

² Liechtenstein, Noorwegen, IJsland en Zwitserland vormen samen de Europese Vrijhandelsassociatie (EFTA). Ze zijn geen EU-landen maar kennen ook vrij verkeer van werknemers en worden daarom in het kader van immigratiedata in dezelfde categorie beschouwd als EU-landen. Daarom worden de migranten uit de EFTA verder in deze studie behandeld als EU-migranten.

³ Voor immigranten met de Nederlandse nationaliteit wordt geen migratiemotief onderscheiden. Naast de genoemde categorieën onderscheidt het CBS sinds 2022 ook de categorie “tijdelijke bescherming”; dit betreft Oekraïense vluchtelingen. In van Stiphout-Kramer et al. (2024) bespreken we daarnaast ook de categorie “postkoloniale migratie”, maar dit is geen officieel migratiemotief en is bovendien vooral een historisch fenomeen.

⁴ In dit gemiddelde zijn ook de Oekraïense vluchtelingen die in 2022 onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming naar Nederland kwamen, buiten beschouwing gelaten.

Figuur 2.1 Arbeidsmigranten vormen een groeiend deel van de totale immigratie, maar verblijven relatief kort

Bron: eigen berekeningen op basis van CBS Statline. In de rechterfiguur – een update van Van Sonsbeek et al. (2023) is de categorie “tijdelijke bescherming” buiten beschouwing gelaten.

In dit onderzoek richten we ons op arbeidsmigranten die sinds 1999 gearriveerd zijn en als inwoner geregistreerd zijn (geweest). In ons onderzoek nemen we alle migranten mee die met het motief “arbeid” naar Nederland zijn gekomen. Dit betreft een diverse groep met daarin onder andere een grote groep EU-arbeidsmigranten maar bijvoorbeeld ook niet-EU-kennismigranten. We kijken alleen naar arbeidsmigranten die in 1999 of later naar Nederland zijn gekomen: van eerdere immigranten is de exacte immigratiedatum niet bekend, waardoor we deze niet kunnen meenemen in de analyses. Ook betreft ons onderzoek alleen arbeidsmigranten die in de Basisregistratie Personen (BRP) staan ingeschreven. Er is in Nederland ook een aanzienlijke groep EU-arbeidsmigranten die zich niet inschrijft, maar over deze personen zijn onvoldoende data voorhanden om deze goed mee te nemen in de analyses.

De meeste arbeidsmigranten verblijven tijdelijk in Nederland. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2020) signaleerde al eerder een dalende gemiddelde verblijfsduur van migranten in Nederland. Waar in 1995 nog 40% van de nieuwkomers binnen tien jaar vertrok, was dit percentage in 2010 opgelopen tot meer dan 60%. Deze ontwikkeling wordt grotendeels toegeschreven aan intra-EU migratie. Uit recent onderzoek van het CBS naar arbeidsmigranten die tussen 2005 en 2016 in Nederland arriveerden, blijkt dat vijf jaar na aankomst nog slechts circa 30% van de niet-EU/EFTA-kennismigranten en circa 40% van de EU/EFTA-arbeidsmigranten, nog in Nederland is (van Gaalen et al., 2025).

Volgens de literatuur vertrekken arbeidsmigranten veelal op eigen initiatief, waarbij een aanzienlijk deel van hen het vertrek vermoedelijk al bij aankomst in Nederland heeft voorzien of gepland. Een prominente theorie over waarom arbeidsmigranten slechts tijdelijk blijven, is de theorie van “optimaal gepland verblijf”. Volgens deze theorie kiest iemand er al bij voorbaat voor om tijdelijk in een land te gaan werken waar lonen hoger liggen, om na het bereiken van een bepaald spaardoel terug te keren naar het herkomstland (Dustmann, 1997; Galor & Stark, 1991). Een alternatieve theorie stelt dat terugkeer naar het herkomstland vooral moet worden gezien als het gevolg van teleurstellende uitkomsten voor de arbeidsmigrant: iemand keert terug wanneer hij ongepland werkloos raakt of zijn inkomen in Nederland tegenvalt (Borjas & Bratsberg, 1996). In beide gevallen kiest de arbeidsmigrant er zelf voor om op enig moment weg te gaan. Ook in de werkelijkheid is vrijwillige terugkeer doorgaans het geval. EU-arbeidsmigranten mogen in principe altijd in Nederland blijven ongeacht hun werksituatie, en niet-EU-arbeidsmigranten zijn alleen

verplicht om te vertrekken wanneer zij hun baan verliezen en geen andere juridische grond hebben om langer in Nederland te verblijven (zoals een partner of een nieuwe baan).

3 Methodologie en data

In deze studie analyseren wij de verblijfsduur van alle individuele arbeidsmigranten die zich tussen 1999 en 2022 in Nederland vestigden. De basis voor deze analyse betreft microdata – data op het niveau van individuele arbeidsmigranten – die beschikbaar zijn gesteld door het CBS. We beperken ons hierbij tot de in de Basisregistratie Personen (BRP) geregistreerde arbeidsmigranten. Met name voor EU-arbeidsmigranten is er een groep niet-BRP-geregistreerde personen die we niet meenemen. Iemand die naar Nederland komt, dient zich te registreren in de BRP als hij/zij de intentie heeft om langer dan vier maanden in Nederland te blijven. Om deze reden valt onder meer een groot deel van de Europese seizoenarbeiders buiten onze database.

Deze studie volgt de methode van eerder onderzoek naar arbeidsmigranten tussen 1999 en 2007. Bijwaard en Wahba (2014) onderzochten voor 1999–2007 hoe de verblijfsduur van arbeidsmigranten uit midden- en lage-inkomenslanden in Nederland afhing van hun inkomen. Hun conclusie luidde dat arbeidsmigranten met lage en hoge inkomens korter bleven dan de groep met middeninkomens. Onze methode ligt het dichtste bij die van Bijwaard et al. (2014): eveneens voor de periode 1999–2007 toonde dit onderzoek aan dat arbeidsmigranten zodra ze werkloos raakten sneller uit Nederland vertrokken. Naast enkele methodologische aanpassingen, zoals de keuze van de onafhankelijke variabelen, betreft onze studie een actualisering van (delen van) deze eerdere studies.

Onze studie sluit ook aan bij recent onderzoek van het CBS en van SEO, maar kijkt naar andere factoren en volgt een uitgebreidere methodiek om de effecten van arbeidsmarkttransities te bepalen. Recent hebben het CBS (van Gaalen et al., 2025) en SEO (Heyma & Klinker, 2025) ook onderzoek gepubliceerd naar de verblijfsduur van arbeidsmigranten.⁵ Van Gaalen et al. kijken naar arbeidsmigranten die in de periode 2005–2016 naar Nederland kwamen en brengen de verblijfsduur in kaart door onder andere naar demografische kenmerken, woonsituatie en baankenmerken te kijken. De CBS-studie doet dit op een beschrijvende manier, en doet geen uitspraken over *effecten* van deze kenmerken op de verblijfsduur. De SEO-studie van Heyma en Klinker (2025) gebruikt net als onze studie een duurmodel en laat zien dat de arbeidsmarktpositie, de burgerlijke staat en het hebben van een koophuis belangrijke determinanten zijn van de verblijfsduur. In onze studie houden wij rekening met enkele andere kenmerken, namelijk: de geboorteregio van de partner, het inkomen van de partner en macro-economische variabelen zowel in Nederland als het geboorteland van arbeidsmigranten. Een ander belangrijk verschil met de studie van Heyma en Klinker ligt in de methodiek: de door ons gebruikte *timing-of-events*-methodiek maakt het mogelijk om uitspraken te doen over het causale effect van veranderingen in iemands arbeidsmarktpositie op de snelheid van vertrek uit Nederland.

Met behulp van duurmodellen schatten wij zogeheten *hazard ratio's*: deze geven aan in welke mate individuele kenmerken van migranten bepalend zijn voor hun verblijfsduur. Duurmodellen (ook wel bekend als *duration models*, of *survival models*) modelleren de tijd totdat een bepaalde gebeurtenis plaatsvindt, als functie van andere, onafhankelijke variabelen. In onze studie is die gebeurtenis het vertrek uit Nederland van een arbeidsmigrant, en zijn de onafhankelijke variabelen zaken als inkomen of burgerlijke staat. Hiermee kunnen we kwantificeren in welke mate demografische en financieel-economische kenmerken samenhangen met hoe snel een arbeidsmigrant vertrekt.

⁵ Nuffic (2025) kwam recent met onderzoek naar de verblijfsduur van studiemigranten.

De uitkomsten van een duurmodel worden doorgaans gepresenteerd in de vorm van hazard ratio's. Een hazard ratio geeft aan hoeveel sneller of langzamer de gebeurtenis plaatsvindt als de waarde van de onafhankelijke variabele met 1 toeneemt. Als deze hazard ratio groter is dan 1 dan leidt een hogere waarde van de onafhankelijke variabele tot sneller vertrek (ten opzichte van een gekozen referentiewaarde), en vice versa als de hazard ratio kleiner is dan 1. In de context van onze studie betekent dit bijvoorbeeld dat als de hazard ratio van “gehuwd” 0,5 is, dat een gehuwde arbeidsmigrant dan half zo snel vertrekt als een alleenstaande arbeidsmigrant.⁶ Dit betekent dan dat gehuwde arbeidsmigranten langer blijven dan alleenstaanden, maar niet noodzakelijkerwijs precies twee keer zo lang; zie het tekstkader “Vertreksnelheid vs. verblijfsduur” voor een toelichting op hoe de vertreksnelheid en de verblijfsduur kwantitatief met elkaar samenhangen.

We analyseren hoe snel arbeidsmigranten vertrekken nadat ze voor de eerste keer naar Nederland zijn gekomen. Een alternatieve benadering zou zijn om alleen te kijken naar terugkeer naar het geboorteland. In dat geval zou emigratie naar een derde land – bijvoorbeeld een Chinese migrant die vanuit Nederland naar de Verenigde Staten migreert – buiten beschouwing worden gelaten. Hiermee rekening houden is bijzonder complex; daarom zien we daarvan af en nemen we alle vormen van vertrek uit Nederland mee.⁷ Daarnaast kunnen migranten meerdere keren immigreren naar Nederland, als ze tussentijds vertrokken zijn. Denk hierbij aan een Poolse migrant die eerder al enkele jaren in Nederland heeft gewoond, Nederland verlaat, en later opnieuw vanuit Polen naar Nederland komt. Dit patroon van herhaaldelijke migratie tussen twee landen wordt circulaire migratie genoemd. In dit onderzoek richten we ons uitsluitend op het moment van vertrek na de eerste immigratie naar Nederland.

We relateren de verblijfsduur van arbeidsmigranten aan diverse persoonlijke kenmerken, waaronder hun inkomen en hun arbeidsmarktpositie. We nemen diverse kenmerken mee in het model. Sommige hiervan zijn demografische achtergrondgegevens die niet of nauwelijks veranderen gedurende het leven van een individu, zoals geboorteland, geboortjaar, geslacht en het aankomstjaar in Nederland. Wij groeperen arbeidsmigranten in vier geboorteregio's,⁸ namelijk EU-landen van vóór de uitbreiding van 2004 (hierna: EU-14), nieuwe EU-landen (toegetreten vanaf 2004), hoge-inkomenslanden buiten de EU (in praktijk voornamelijk OESO-lidstaten) en lage- en middeninkomenslanden buiten de EU. Ook nemen wij de burgerlijke staat van de migrant mee, en het type huishouden waarvan de migrant deel uitmaakt.⁹ We houden rekening met iemands arbeidsmarktpositie: dit kan werknemer zijn, iemand kan zelfstandig ondernemer zijn (met of zonder personeel) of iemand kan geen werk hebben. Conform de definitie van het CBS beschouwen we iemand als werkzaam als diens primaire inkomen uit arbeid voortkomt (hieronder vallen dus ook zelfstandigen met voldoende inkomen).¹⁰ We maken gebruik van data over het maandelijks inkomen uit alle inkomensbronnen, waaronder het inkomen uit uitkeringen.¹¹ Ook nemen we mee in welke sector iemand werkt. Tot slot wordt in het duurmodel rekening gehouden met niet-waargenomen heterogeniteit tussen personen door het model uit te breiden tot een zogeheten *mixed proportional hazard*-model.

⁶ Formeel is de hazard de onmiddellijke conditionele kans dat een gebeurtenis plaatsvindt. “Conditioneel” betekent hier: de kans, gegeven het feit dat deze gebeurtenis tot op heden nog niet heeft plaatsgevonden. Met andere woorden: de hazard kan ook geïnterpreteerd worden als de kans dat iemand nu vertrekt, gegeven het feit dat hij/zij nog in Nederland aanwezig is. De hazard ratio is dan simpelweg de verhouding tussen deze twee kansen voor twee groepen – in het genoemde voorbeeld mannen en vrouwen.

⁷ Zie Bijwaard en Wahba (2023) voor een studie die wel dit onderscheidt maakt tussen terugkeer naar het geboorteland en doorreis naar een derde land.

⁸ Wij kiezen ervoor om geboorteland te gebruiken in plaats van nationaliteit. Dit is omdat nationaliteit en migratie complex met elkaar samenhangen, met name doordat personen kiezen voor naturalisatie als zij de intentie hebben om permanent in Nederland te blijven.

⁹ Burgerlijke staat betreft ook huwelijken die buiten Nederland zijn gesloten en partners die in het buitenland wonen. Iemand kan dus gehuwd zijn en kinderen hebben, en tegelijkertijd in de data het huishoudtype “alleenstaande zonder kinderen” hebben.

¹⁰ Hierin volgen we het CBS-microdatabestand SECMBUS: [link](#). Een arbeidsmarktpositie “zonder werk” kan dus zowel werkloze personen betreffen als personen die niet actief zijn op de arbeidsmarkt.

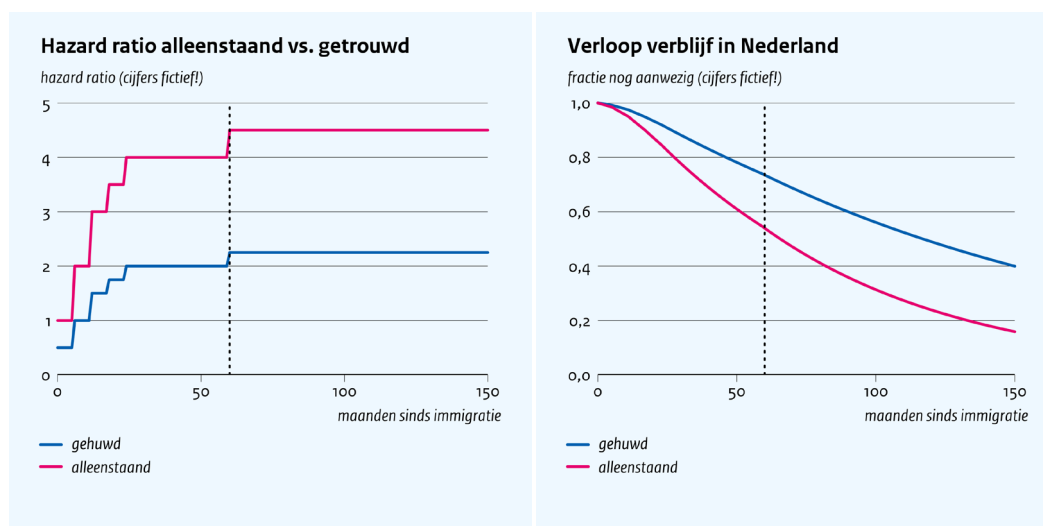
¹¹ Het inkomen is de som van maandelijks inkomsten uit de volgende bronnen: loon uit arbeid in loondienst, winst uit onderneming voor zelfstandigen en/of directeur-groothouders (dga's), alsmede overige inkomsten zoals pensioenuitkeringen, inkomen uit overige arbeid en inkomen uit het buitenland. Al deze data komen uit de CBS-inkomensbestanden.

Vertreksnelheid versus verblijfsduur

Precieze effecten op de verblijfsduur zijn niet een-op-een te herleiden uit de geschatte *hazard ratio's*. Als de *hazard ratio* van een variabele kleiner is dan 1, dan blijven arbeidsmigranten gemiddeld genomen langer bij hogere waarden van deze variabele. Om bij het eerdere voorbeeld in de hoofdtekst te blijven: als de *hazard ratio* van “gehuwd” 0,5 is, dan blijven gehuwde arbeidsmigranten langer dan alleenstaanden. Maar hoeveel langer precies? Hiertoe gebruiken we een op simulaties gebaseerde aanpak om de effecten van variabelen kwantitatief te interpreteren.

Om het effect van een variabele te kwantificeren, voeren we simulaties uit om te bepalen hoeveel personen na vijf jaar nog in Nederland zijn. In één simulatie gaan we uit van 10.000 alleenstaanden, in de andere simulatie van 10.000 getrouwde arbeidsmigranten. Beide groepen hebben voor alle andere kenmerken/variabelen dezelfde waarden.¹ Vervolgens gebruiken we de modeluitkomsten om te simuleren hoeveel van de 10.000 personen na vijf jaar nog in Nederland aanwezig zijn.

Voorbeeld: de hazard ratio is 0,5, maar de fractie vertrokken na vijf jaar verschilt met minder dan een factor 0,5

De figuren illustreren hoe de vertreksnelheid en het percentage personen dat na vijf jaar nog aanwezig is, met elkaar samenhangen. De linkerfiguur toont de genoemde fictieve relatieve vertreksnelheid (*hazard ratio*) voor alleenstaanden en gehuwden. De rechterfiguur illustreert de uitkomsten van de simulatie. Deze laat, voor dit fictieve voorbeeld, zien dat van de gehuwde arbeidsmigranten na vijf jaar nog 73% aanwezig is, terwijl dit voor alleenstaanden 53% is.

Door simulaties te gebruiken houden we ook rekening met de samenhang tussen het baanproces en migratie. Iemand is niet permanent werkzaam of zonder werk, maar ondergaat veelal enkele baantransities. Deze transities hangen ook weer af van de andere variabelen. De simulaties houden hier rekening mee en geven daarom een zo accuraat mogelijke inschatting van de impact van variabelen op verblijf in Nederland.

1: Voor alle andere variabelen gaan we uit van de referentiewaarde, bijvoorbeeld “man” voor de variabele “geslacht”.

Migranten maken hun verblijfskeuzes vaak in samenspel met hun partner, en daarom houden we ook rekening met kenmerken van deze partner. Migranten maken de keuze om te komen en vertrekken vaak niet alleen, maar in samenhang met andere gezinsleden. Binnen de *New Economics of Labour Migration* (Stark & Bloom, 1985) wordt migratie gezien als een collectieve strategie van huishoudens met het doel om economische risico's te spreiden en kansen te maximaliseren. Hierin spelen de partners een essentiële rol. Daarom houden we in ons model niet alleen rekening met individuele kenmerken van de migrant zelf, maar ook van diens partner (voor zover de arbeidsmigrant een partner heeft), namelijk het inkomen en de geboorteregio van de partner.

Naast individuele kenmerken nemen we ook enkele macro-economische en institutionele variabelen in beschouwing die mogelijk de verblijfsduur beïnvloeden. We houden rekening met zowel de werkloosheid in Nederland als de economische groei in het geboorteland. Eerder CPB-onderzoek (van Stiphout-Kramer et al., 2024) liet zien dat de conjunctuur een effect heeft op de omvang van migratie van en naar Nederland. De vraag is daarom of er een dergelijk effect is van de conjunctuur op de verblijfsduur van arbeidsmigranten, en of dit ook geldt voor de conjunctuur in hun geboortelanden. Daarnaast houden wij rekening met indicatoren die de bestuurskwaliteit en de politiek-institutionele ontwikkeling in geboortelanden meten. We hanteren hiervoor de door de Wereldbank ontwikkelde World Governance Indicators (Wereldbank, 2024). Indicatoren zoals burgerparticipatie, persvrijheid en politieke stabiliteit en veiligheid kunnen het vertrouwen van arbeidsmigranten in de instituties in hun geboorteland weerspiegelen. Deze indicatoren kunnen ook een rol spelen in de afweging om langer in Nederland te blijven of sneller te vertrekken.

We stellen vast in hoeverre baanverlies en het vinden van een baan bepalen of iemand in Nederland blijft. Eén van de centrale vragen in dit onderzoek is de vraag in hoeverre baanverlies en het opnieuw vinden van een baan de verblijfsduur beïnvloeden. Een simpele correlatie zou dit verband onjuist weergeven, omdat arbeidsmarkttransities en vertrek uit Nederland op een complexe manier samenhangen: vertrek uit Nederland kan niet alleen een *gevolg* zijn van baanverlies, maar iemand kan ook zijn/haar baan opzeggen juist omdat hij/zij binnenkort uit Nederland wil vertrekken. Het is ook mogelijk dat beide gebeurtenissen worden beïnvloed door dezelfde, niet waargenomen, onderliggende kenmerken, zoals de mate waarin iemand openstaat voor grote veranderingen in diens leven (waaronder baan en vestigingsland). Om deze redenen maken wij in ons duurmodel gebruik van de zogeheten *timing-of-events*-methodiek. In deze methodiek is het mogelijk om te onderscheiden wat het causale effect is van arbeidsmarkttransities op de verblijfsduur (Abbring & Van den Berg, 2003; Bijwaard et al., 2014).

Het exacte vertrekmoment is niet van alle migranten bekend; hiervoor wordt in onze duurmodellen deels gecorrigeerd. Het vertrek uit Nederland kan om twee redenen onbekend zijn. Ten eerste kan dit komen doordat het vertrek simpelweg (nog) niet heeft plaatsgevonden. Sommige migranten zullen op een later moment vertrekken. In dit geval wordt de vertrekdatum als *censored* behandeld door onze duurmodellen, wat wil zeggen dat het model er rekening mee houdt dat de migrant later zal vertrekken, maar dat de datum nog onbekend is. Er is echter ook een groep arbeidsmigranten die zich permanent zal vestigen, en dus ook in de toekomst geen vertrekdatum zal hebben. Hier houdt ons model geen rekening mee.¹² Ten tweede zijn er migranten die wel vertrokken zijn, maar waarvan de exacte emigratiedatum onbekend is. Dit wordt in de CBS-data 'administratieve afvoer' genoemd: iemand wordt uit de Basisregistratie Personen (BRP) verwijderd, maar de exacte datum is onbekend.¹³ In de praktijk gaat het veelal om mensen die uit Nederland zijn vertrokken zonder dit te melden bij de gemeente. In onze methodiek wordt rekening gehouden met zulke administratieve

¹² Een zogeheten mover-stayer-model, een variant op het door ons gebruikte duurmodel, houdt hier wel rekening mee, maar dit is voor onze doeleinden te complex. Zie Bijwaard (2010) voor een voorbeeld waarin dit wel gedaan wordt.

¹³ De BRP-data betreffen zowel mensen die zich vanuit het buitenland in Nederland vestigen als mensen die zich vanuit Nederland in het buitenland vestigen. In deze studie besteden we aandacht aan de eerste groep. In sommige gevallen komt er later nieuwe informatie beschikbaar waarmee het CBS de datum van administratieve afvoer kan bijwerken.

afvoer om de schatting zo nauwkeurig mogelijk te maken. Daarom neemt het model mee dat vertrek in een bepaald tijdvak moet hebben plaatsgevonden zonder de exacte datum te kennen.

In totaal hebben onze data betrekking op ongeveer 706 dzd unieke arbeidsmigranten in de periode 1999–2022. Deze arbeidsmigranten waren niet allemaal gelijktijdig in Nederland: veel van de personen die in 1999 arriveerden, zijn inmiddels alweer jaren geleden uit Nederland vertrokken. Tabel 3.1 toont een overzicht van kenmerken van deze arbeidsmigranten, zoals burgerlijke staat, huishoudtype, sociaaleconomische categorie, leeftijd en inkomen, evenals de bbp-groei en het bbp per inwoner van het geboorteland. Deze beschrijvende statistieken tonen we voor zowel het moment van immigratie (de eerste observatie) en als het moment van emigratie of het einde van de observatieperiode (de laatste observatie). Ruim een derde van deze groep, namelijk 36,4%, bestaat uit vrouwen. Bij immigratie is 77,7% van de arbeidsmigranten ongehuwd, bij emigratie of aan het einde van de observatieperiode bedraagt dit aandeel 70,2%.

Ten tijde van immigratie zijn arbeidsmigranten vooral alleenstaand zonder kinderen en werkzaam als werknemer. Bij aankomst behoort het overgrote deel van de arbeidsmigranten tot een huishoudtype zonder kinderen: 470 dzd migranten zijn alleenstaand zonder kinderen en 154 dzd maken deel uit van stellen zonder kinderen. Samen vormen zij circa 89% van de totale groep. Zoals te zien is in de rechterkolom van tabel 3.1, krijgt een deel van deze personen gedurende hun verblijf in Nederland kinderen. Wat betreft de sociaaleconomische categorie is een groot deel van de arbeidsmigranten werknemer, zowel bij immigratie als bij emigratie of aan het einde van de observatieperiode. Bij immigratie gaat het om circa 32% van de totale groep en bij emigratie of aan het einde van de observatieperiode stijgt dit naar 48% van de totale groep. Er zijn weinig arbeidsmigranten die als zelfstandige Nederland binnenkomen, maar na verloop van tijd gaan sommigen (ca. 3,4% van de personen) wel hiertoe over.¹⁴ Verder is er een aanzienlijke groep voor wie de sociaaleconomische categorie onbekend is, of als “overige” te boek staat; in dit laatste geval gaat het doorgaans om personen zonder (bekende) baan maar ook zonder inkomen.

Tabel 3.1: kengetallen van de gebruikte data

	t.t.v. immigratie	t.t.v. emigratie of einde periode
Totaal	705.576	705.576
Vrouw	256.552	256.552
Burgerlijke staat		
Ongehuwd	548.430	495.595
Getrouwd / partnerschap	145.184	191.727
Verweduwd / gescheiden	11.962	18.254
Huishoudtype		
Alleenstaand zonder kinderen	471.529	374.295
Stellen zonder kinderen	154.520	171.812
Stellen met kind	50.819	127.016
Alleenstaand met kind	8.544	13.486
Overige	20.164	18.967
Sector		

¹⁴ Het beperkte aantal zelfstandigen ten tijde van immigratie zou deels kunnen komen door de manier waarop de afbakening van het migratiemotief “arbeid” in de data is vastgesteld. Een EU-migrant wordt door het CBS beschouwd als arbeidsmigrant als iemand de eerste paar maanden na aankomst inkomen uit werk heeft. Mogelijk valt hierdoor een deel van de zelfstandigen buiten de data, als zij enige tijd nodig hebben om inkomen te genereren. Voor niet-EU-migranten zijn er wel mogelijkheden om een verblijfsvergunning te krijgen als zelfstandige, maar de groep die van deze mogelijkheden gebruikmaakt is vrij beperkt.

Primaire sector	15.030		12.700	
Industrie	26.953		37.471	
Bouw	9.026		17.285	
Groothandel	50.216		65.935	
Zakelijke dienstverlening	301.248		267.777	
Niet-zakelijke dienstverlening	43.528		51.786	
Onbekend en niet van toepassing	259.575		252.622	
Sociaaleconomische categorie				
Onbekend	322.904		126.142	
Werknemer	224.075		342.266	
Zelfstandige	934		23.753	
Ontvanger uitkering	1.514		30.946	
Overige	156.149		182.469	
	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Leeftijd	31,5	8,6	35,2	9,6
Reëel inkomen (ref. 2022)	3.310	4.380	2.602	3.829
Inkomen partner (mits de partner een inkomen heeft)	2.406	4.301	3.128	4.136
Bbp-groei geboorteland	2,9	4,0	3,2	4,3
Bbp per capita geboorteland	21.637	17.267	23.031	18.024

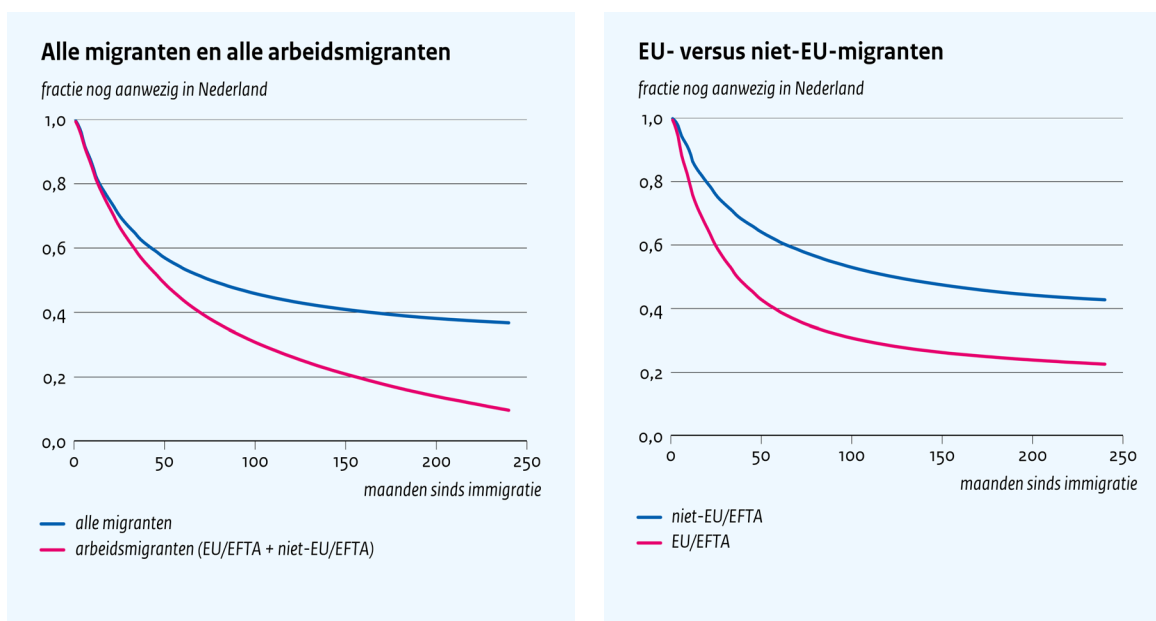
Arbeidsmigranten zijn bij aankomst relatief jong, hebben gemiddeld hogere inkomens dan bij vertrek, en komen veelal uit landen met een gematigde economische groei. De gemiddelde leeftijd bij immigratie bedraagt 31,5 jaar, en is 35,2 jaar bij emigratie of aan het einde van de observatieperiode. Het gemiddeld reëel individueel inkomen¹⁵ daalt in deze periode van 3.310 euro naar 2.602 euro. Tegelijkertijd stijgt het gemiddeld reëel inkomen van de partner (voor zover de partner een inkomen heeft) van 2.406 euro naar 3.128 euro. Het feit dat het inkomen van arbeidsmigranten bij aankomst hoger ligt dan bij vertrek is opvallend, maar komt vermoedelijk doordat iedere arbeidsmigrant bij aankomst per definitie een baan heeft. Aan het eind van de verblijfsperiode zullen sommigen werkloos of inactief zijn en sommige anderen met pensioen zijn. Daarnaast is voor niet-EU-kennismigranten een bepaald minimumsalaris een benodigd criterium om toegang tot Nederland te krijgen, maar als ze na verloop van tijd een permanente verblijfsvergunning krijgen, geldt dit minimum niet meer. Wat betreft de geboortelanden is de gemiddelde bbp-groei bij immigratie 2,89%, oplopend tot 3,24% bij emigratie. Het gemiddeld bbp per inwoner stijgt van 21.637 euro naar 23.031 euro. Dit verschil kan een weergave zijn van de economische groei in het geboorteland tijdens hun verblijf in Nederland, maar zou ook kunnen duiden op een selectie-effect, als personen uit welvarender landen langer zouden blijven. Dit onderzoeken we nader in hoofdstuk 5.

¹⁵ Voor de berekening van het reëel inkomen maken we gebruik van de consumentenprijsindex (cpi) van Nederland, waarbij we het jaar 2022 hanteren als referentiejaar.

4 Verblijfsduur: Patronen en trends

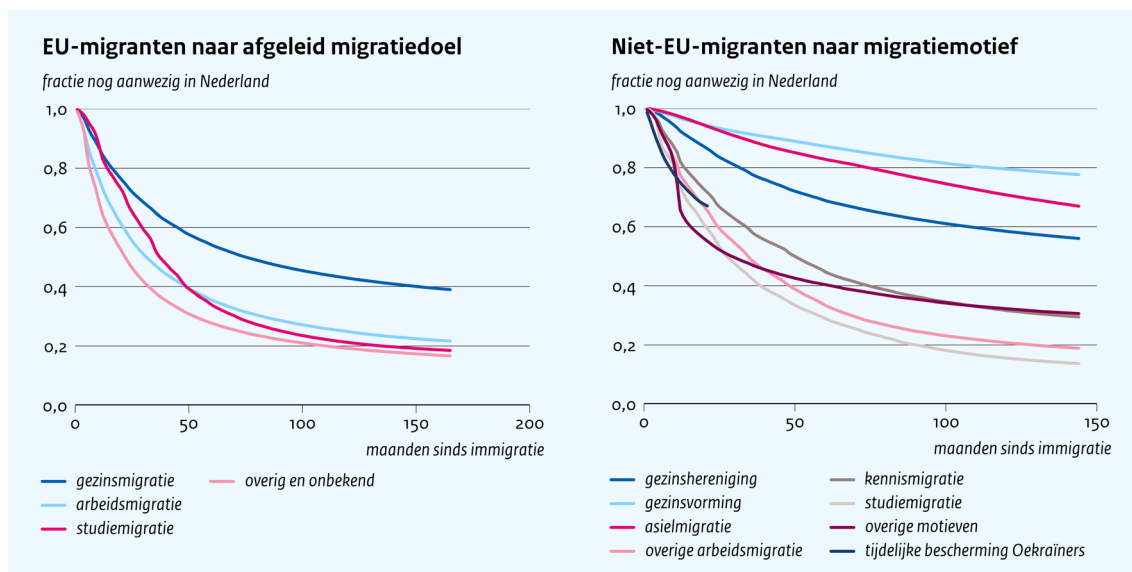
In dit hoofdstuk geven we een algemeen overzicht van patronen en trends in de verblijfsduur. We doen dit met behulp van zogeheten Kaplan-Meier-grafieken: grafieken die tonen welk aandeel van een groep migranten na een bepaalde periode nog in Nederland verblijft. Het is belangrijk om te onderstrepen dat op basis van deze beschrijvende kenmerken geen causale conclusies kunnen worden getrokken over de zaken die van invloed zijn op de verblijfsduur.

Figuur 4.1 Van alle immigranten is na tien jaar nog 42% in Nederland; EU-migranten blijven korter dan niet-EU-migranten

Van alle migranten is tien jaar na aankomst nog 42% in Nederland aanwezig, waarbij de spreiding groot is. Zo hangt de verblijfsduur sterk af van het geboorteland. Migranten geboren buiten de EU blijven over het algemeen langer dan migranten geboren binnen de EU. Zo blijft na tien jaar nog de helft van de niet-EU-migranten in Nederland, terwijl driekwart van de EU-migranten alweer vertrokken is (zie figuur 4.1, rechts). EU-migranten kunnen door het vrije verkeer van personen binnen de unie makkelijker komen en vertrekken. Voor niet-EU-migranten gelden daarentegen strengere verblijfsbelemmeringen: hun verblijfsrecht is doorgaans gekoppeld aan een verblijfsdoel, zoals werk of studie. Dit maakt een vertrekbeslissing voor niet-EU-migrant ingrijpender, ook omdat terugkeer naar Nederland op een later moment niet vanzelfsprekend is. Iets dergelijks gold voor de gastarbeiders in Nederland, van wie velen ervoor hebben gekozen om zich permanent in Nederland te vestigen uit angst dat ze niet meer konden terugkeren naar Nederland na een bezoek aan hun geboorteland door het aangescherpte migratiebeleid in de jaren zeventig (van Stiphout-Kramer et al., 2024).

Figuur 4.2 Aanzienlijke verschillen tussen migranten per motief: gezins- en asielmigranten blijven het langst

Asiel- en gezinsmigranten verblijven het langst in Nederland. Tien jaar na aankomst is 46% van de EU-gezinsmigranten nog aanwezig in Nederland. Voor niet-EU-gezinsmigranten liggen de percentages hoger, met aanzienlijke verschillen tussen de twee hoofdcomponenten: gezinsvorming en gezinshereniging (zie voetnoot 1 voor een toelichting op deze begrippen). Na tien jaar wonen zes op de tien gezinsherenigingsmigranten en acht op de tien gezinsvormingsmigranten van buiten de EU nog steeds in Nederland. Ook asielmigranten (allen afkomstig van buiten de EU) kennen een relatief lang verblijf. Tien jaar na aankomst bevindt 70% van de asielmigranten zich nog in Nederland.

Arbeidsmigranten verlaten Nederland sneller dan andere typen migranten, op internationale studenten na. Kijken we alleen naar arbeidsmigranten, dan is na vijf jaar nog 44%, en na tien jaar nog 26% in Nederland (zie figuur 4.1, links). Alleen studiemigranten blijven aanmerkelijk korter dan arbeidsmigranten: slechts een kwart van zowel EU- als niet-EU studenten verblijft na vijf jaar nog in Nederland, wat in lijn is met de studies van Bijwaard en Wang (2013) en Bolhaar et al. (2019).

Kennismigranten van buiten de EU blijven aanzienlijk langer dan andere arbeidsmigranten van zowel binnen als buiten de EU. Ruim de helft van de niet-EU arbeidsmigranten komt via de kennismigrantenregeling naar Nederland (van Stiphout-Kramer et al., 2024). Deze regeling is bedoeld om hoogopgeleide arbeidskrachten aan te trekken voor de Nederlandse arbeidsmarkt; overigens is de regeling in de praktijk voornamelijk gebaseerd op inkomenscriteria. Kennismigranten zijn geconcentreerd in een beperkt aantal bedrijfstakken, zoals de ICT, wetenschap, financiële dienstverlening en consultancy. Van de kennismigranten woont circa 45% vijf jaar na aankomst nog in Nederland, en na tien jaar nog circa 35%. Dit is hoger dan voor andere arbeidsmigranten: van de niet-EU-arbeidsmigranten die niet onder de kennismigrantenregeling vallen, verblijft na tien jaar nog slechts circa 20% in Nederland. Van de arbeidsmigranten vanuit de EU is vijf jaar na aankomst nog ruim een kwart in Nederland. De relatief lange verblijfsduur van kennismigranten kan gedeeltelijk worden toegeschreven aan het perspectief op verblijfsverlenging en/of permanente vestiging dat deze groep migranten heeft, alsmede aan het gunstige Nederlandse vestigingsklimaat voor kenniswerkers. Deze factoren maken het mogelijk aantrekkelijker voor kennismigranten om zich langer in Nederland te vestigen dan voor andere arbeidsmigranten.

5 Resultaten

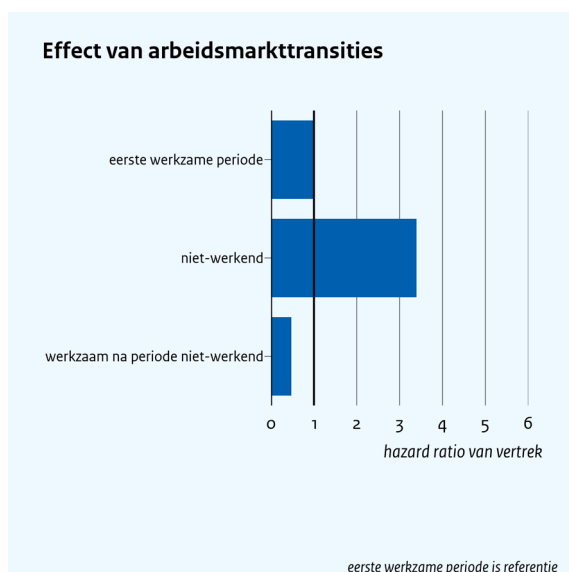
In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van het **timing-of-eventsmodel**. Het gaat hier dus om één model waarin we van alle genoemde kenmerken bepalen in hoeverre deze de verblijfsduur beïnvloeden. In deze paragraaf tonen we in figuren de uitkomsten in de vorm van zogeheten *hazard ratio's*, die aangeven in hoeverre verschillende onafhankelijke variabelen – zoals leeftijd of burgerlijke staat – de snelheid van vertrek uit Nederland beïnvloeden. Hazard ratio's dient men te vergelijken met 1: als de hazard ratio voor een bepaalde groep arbeidsmigranten groter is dan 1, dan vertrekt deze groep sneller en verblijft dus gemiddeld genomen korter dan de gekozen referentiegroep, en vice versa als de hazard ratio kleiner is dan 1. Voor onafhankelijke variabelen die we niet als categorieën maar als continue variabelen meenemen, geldt iets dergelijks. Zo geeft de hazard ratio van de Nederlandse werkloosheid aan hoeveel sneller iemand vertrekt als de werkloosheid in Nederland met 1%-punt stijgt. Om effecten verder te kwantificeren bespreken we her en der uitkomsten van simulaties die aangeven hoeveel personen er na vijf of tien jaar nog in Nederland zijn, gegeven verschillende waarden van de onafhankelijke variabelen (zie het tekstkader “Vertreksnelheid versus verblijfsduur”). In de bijlage tonen we de modeluitkomsten in de vorm van een tabel, met daarin de volledige set coëfficiënten.¹⁶

Een arbeidsmigrant die zijn/haar baan kwijtraakt, vertrekt gemiddeld genomen ruim drie keer zo snel uit Nederland als tijdens diens eerste werkzame periode. Figuur 5.1 toont de effecten van baanverlies en van opnieuw een baan vinden op de snelheid van vertrek. We vergelijken daar de snelheid van vertrek tussen drie periodes in iemands loopbaan: diens eerste periode van werk, periodes waarin iemand geen werk heeft, en werkzame periodes nadat iemand eerder zonder werk heeft gezeten. Het feit dat arbeidsmigranten na baanverlies aanzienlijk sneller vertrekken, suggereert dat werk voor veel van hen de voornaamste reden is om in Nederland te blijven. Wanneer ze hun baan kwijtraken, ligt vertrek voor velen van hen kennelijk voor de hand. Een reden die hier waarschijnlijk aan bijdraagt, is dat voor niet-EU-arbeidsmigranten de verblijfsvergunning vaak direct gekoppeld is aan hun werk en werkgever. Bij baanverlies verliest deze groep daarom ook hun verblijfsrecht waardoor ze verplicht zijn om Nederland te verlaten.

De arbeidsmigrant die na een periode zonder baan opnieuw werk vindt, vertrekt gemiddeld genomen juist twee keer zo langzaam als tijdens diens eerste werkzame periode. Dit wijst erop dat arbeidsmigranten die opnieuw werk vinden mogelijk meer gebonden raken aan Nederland. Daarnaast geeft het hervinden van werk ze een beter toekomstperspectief op de Nederlandse arbeidsmarkt, waardoor hun intentie om in Nederland te blijven toeneemt. Een nieuwe baan na baanverlies lijkt daarmee niet alleen de economische- en financiële positie van de migrant te herstellen, maar ook de intentie tot langer verblijf te versterken.

¹⁶ De coëfficiënten in de bijlage zijn de logaritme van de hazard ratio's. In het timing-of-eventsmodel worden ook de effecten van variabelen op het baanproces geschat. Dat wil zeggen: in dit model wordt ook bepaald hoe bijvoorbeeld burgerlijke staat of inkomen van invloed zijn op de kans op baanverlies of baanvondst. Dit is van belang om accuraat rekening te houden met de complexe samenhang tussen het baanproces en de verblijfsduur. Maar de interpretatie van deze coëfficiënten is voor deze publicatie minder van belang, en daarom tonen we deze effecten niet hier in de hoofdttekst.

Figuur 5.1 Arbeidsmigranten vertrekken sneller na baanverlies, en vertrekken juist minder snel na opnieuw werk gevonden te hebben

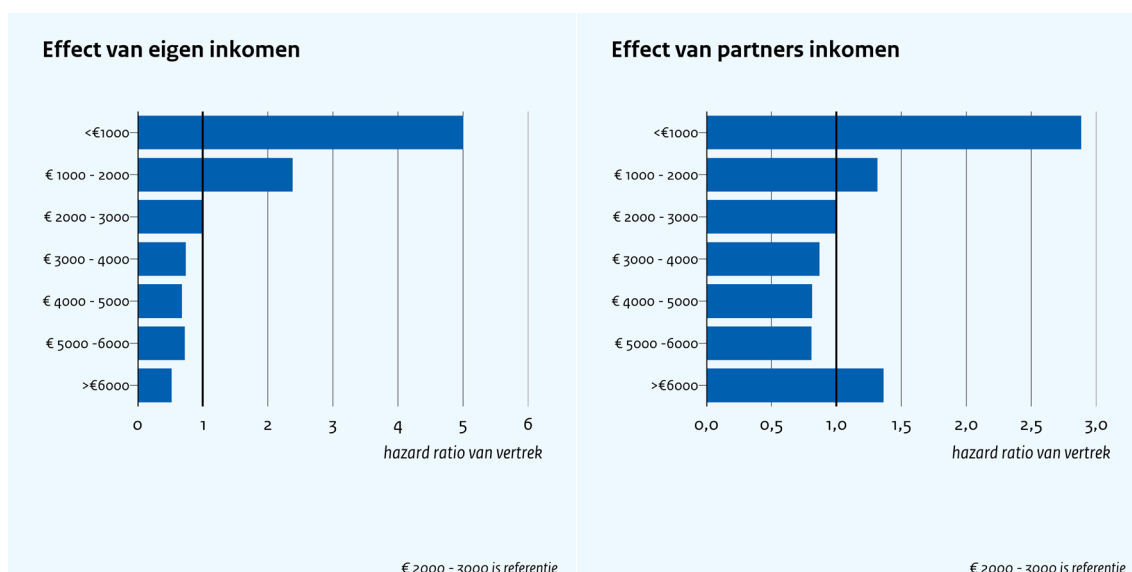

De verblijfsduur van arbeidsmigranten blijkt gevoelig voor economische omstandigheden. Zo verblijven zij korter in Nederland wanneer de werkloosheid hier hoger ligt, en/of wanneer de economie in hun geboorteland sneller groeit. Deze effecten tonen we niet in de figuren omdat het hier om continue variabelen gaat. Een stijgende werkloosheid in Nederland verkleint de verblijfsduur, wat wijst op een bredere macro-economische invloed naast individuele baanveranderingen. Ook economische ontwikkelingen in het geboorteland spelen een rol: naarmate die economie harder groeit, vertrekken arbeidsmigranten sneller uit Nederland. Deze uitkomst sluit aan eerdere bevindingen over het verband tussen conjunctuur en het migratiesaldo (van Stiphout-Kramer et al., 2024). Bovendien maakt het uit wat de werkloosheid in Nederland is als de arbeidsmigranten aankomen. Degenen die tijdens een periode van hoge werkloosheid arriveren, blijven gemiddeld korter. Dat wijst erop dat hun kansen op de arbeidsmarkt bij aankomst van invloed zijn op hoelang zij in Nederland blijven. Tot slot speelt het welvaartsniveau in het geboorteland een rol: arbeidsmigranten uit landen met een lager bbp per inwoner vertrekken sneller uit Nederland.¹⁷ Een mogelijke verklaring is dat zij eerder geneigd zijn terug te keren wanneer het welvaartsniveau in het geboorteland stijgt, omdat het relatieve inkomensvoordeel van verblijf in Nederland daarmee afneemt.

Hoe hoger het inkomen, hoe langer arbeidsmigranten doorgaans in Nederland verblijven. Figuur 5.2 (links) laat het effect van inkomen op de snelheid van vertrek zien, uitgesplitst naar inkomensgroepen. Arbeidsmigranten in de lagere inkomenscategorieën blijven duidelijk korter in Nederland dan personen in de referentiegroep, die een maandinkomen tussen 2000 en 3000 euro hebben. Ter illustratie: van de arbeidsmigranten met een maandinkomen tussen de 1000 en 2000 euro is na vijf jaar nog 64% in Nederland, terwijl dit bij arbeidsmigranten met een maandinkomen tussen 2000 en 3000 euro 78% is. Voor arbeidsmigranten met een inkomen boven de 6000 euro ligt dat percentage aanzienlijk hoger: van hen is na vijf jaar nog 87% in Nederland. Het verband tussen inkomen en verblijfsduur wijst er mogelijk op dat een hoger inkomen de arbeidsmigrant in staat stelt om een stabielere en beter bestaan in Nederland op te bouwen. Dit versterkt de binding met het land en vergroot de kans op langer verblijf.

¹⁷ Omdat in het model ook rekening wordt gehouden met de geboorteregio (EU-14, Midden- en Oost-Europa, niet-EU-hoge-inkomenslanden en niet-EU-midden-en-lage-inkomenslanden), gaat het hier om welvaartsverschillen tussen landen binnen deze regio's.

Figuur 5.2 Arbeidsmigranten met een laag eigen inkomen blijven relatief kort, en arbeidsmigranten van wie de partner een laag óf hoog inkomen heeft blijven ook korter

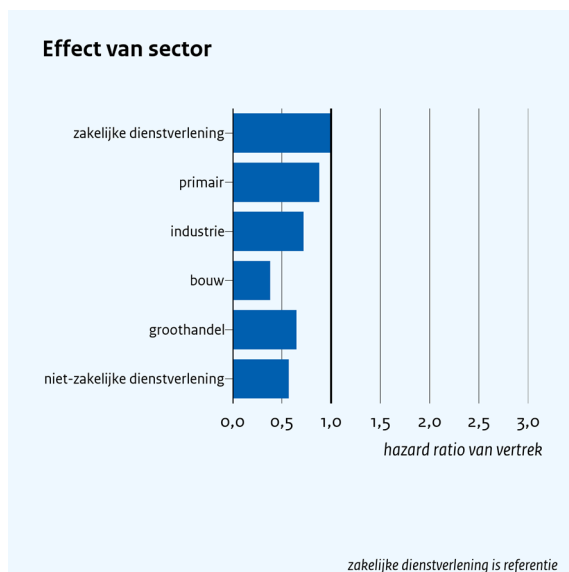

De verblijfsduur van arbeidsmigranten hangt samen met het inkomen van hun partner.

Arbeidsmigranten van wie de partner tot de laagste inkomensgroep behoort (inclusief partners zonder inkomen), blijven gemiddeld korter in Nederland dan die van wie de partner een inkomen tussen de 2000 en 3000 euro per maand heeft – de zogenoemde referentiegroep. Opvallend is dat arbeidsmigranten met een partner in de hoogste inkomenscategorie óók korter blijven. Na tien jaar heeft ongeveer 21% van deze groep Nederland verlaten. Ter vergelijking: bij arbeidsmigranten met een partner in de laagste inkomensgroep is dat rond 33%, en bij de referentiegroep is dit 18%. Het verband tussen het inkomen van de partner en de verblijfsduur suggereert dat er verschillende onderliggende mechanismen een rol spelen. Bij lage partnerinkomens speelt mogelijk een zwakkere economische binding en onzekerheid over het toekomstperspectief in Nederland. Bij hoge partnerinkomens kan juist sprake zijn van een grotere financiële onafhankelijkheid of een grotere mobiliteit, waardoor migratie als tijdelijke strategie wordt ingezet.

Arbeidsmigranten die werken in de zakelijke dienstverlening blijven het kortst in Nederland. Deze sector is erg divers en omvat zowel hooggeschoolde specialisten, zoals IT-professionals, als uitzendkrachten. Mede hierdoor is het lastig om een verklaring te geven voor de korte verblijfsduur in deze sector. Opvallend is dat arbeidsmigranten in de bouwsector juist langer in Nederland blijven. Daarbij moet opgemerkt worden dat uitzendkrachten in de bouw niet onder de bouwsector vallen, maar tot de zakelijke dienstverlening worden gerekend. Een mogelijke verklaring voor het langere verblijf van arbeidsmigranten in de bouw is het structurele arbeidstekort, waardoor arbeidsmigranten vaker uitzicht hebben op een vaste aanstelling. Bovendien is de bouwsector minder afhankelijk van seizoengebonden werk dan sectoren zoals de landbouw of toerisme, wat het aantrekkelijker maakt om langer in Nederland te blijven.

Figuur 5.3 Arbeidsmigranten die werkzaam zijn in de zakelijke dienstverlening blijven het kortst in Nederland

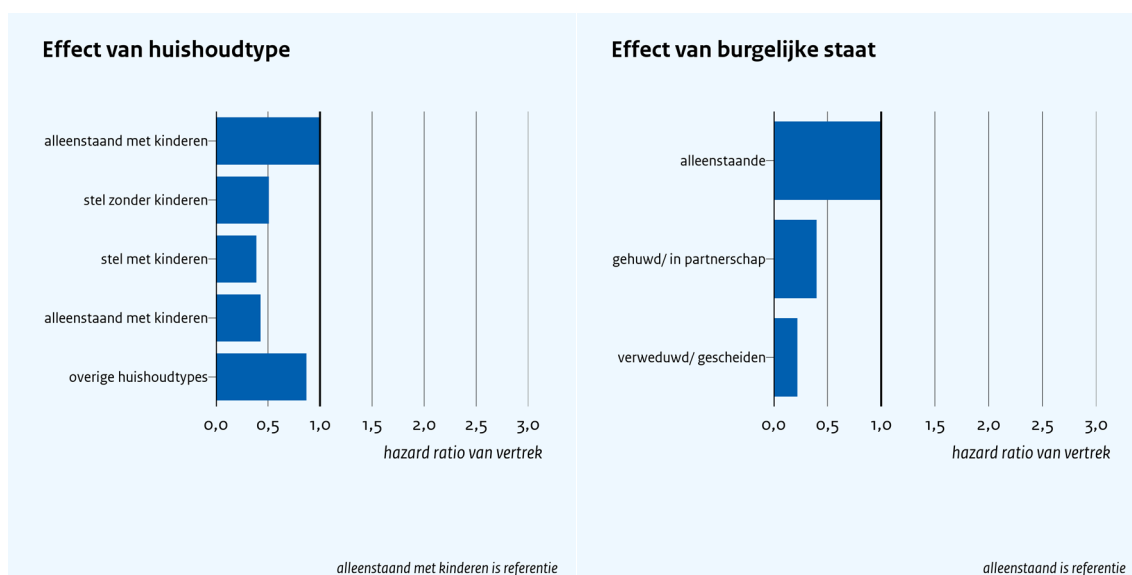

Alleenstaande arbeidsmigranten blijven aanzienlijk korter dan arbeidsmigranten die een partner of echtgenoot hebben of hadden. Na tien jaar blijft nog 82% van arbeidsmigranten die gehuwd zijn of een partner hebben in Nederland. Voor alleenstaande arbeidsmigranten is dit slechts 55%.¹⁸ Een mogelijke verklaring is dat migranten met een partner geneigd zijn zich langer in Nederland te vestigen, mede vanwege sociale bindingen en gedeelde economische belangen binnen het huishouden.

Arbeidsmigranten met inwonende kinderen blijven langer dan arbeidsmigranten zonder kinderen. Een alleenstaande arbeidsmigrant met inwonende kinderen blijft aanzienlijk langer in Nederland dan een alleenstaande zonder inwonende kinderen. Na tien jaar woont 71% van de alleenstaanden met kinderen nog in Nederland, tegenover 55% van de alleenstaanden zonder kinderen. Ook arbeidsmigranten die samen met een partner wonen, met of zonder kinderen, blijven langer dan alleenstaande arbeidsmigranten. In tegenstelling tot de resultaten in de vorige alinea, waarin burgerlijke staat is meegenomen, is hier alleen rekening gehouden met inschrijving op hetzelfde adres in Nederland. Arbeidsmigranten die wel een partner of kinderen hebben, maar die elders in Nederland of in het buitenland wonen, worden hier beschouwd als alleenstaanden. Deze bevindingen benadrukken het belang van gezinsverband: arbeidsmigranten die met hun gezin in Nederland wonen, lijken een sterkere binding te hebben met Nederland en blijven daardoor langer.

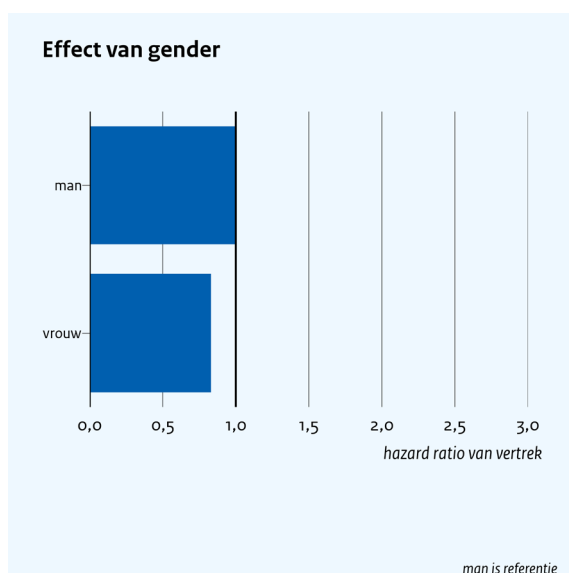
¹⁸ Deze percentages volgen uit een simulatie waarbij ook het huishoudtype varieert van “alleenstaand zonder kinderen” naar “stel zonder kinderen”.

Figuur 5.4 Alleenstaande arbeidsmigranten blijven relatief kort; personen met inwonende kinderen blijven relatief lang

Geslacht en leeftijd blijken relevante factoren te zijn voor de verblijfsduur van arbeidsmigranten. Een vrouwelijke arbeidsmigrant blijft langer in Nederland dan een mannelijke arbeidsmigrant. Na tien jaar is 60% van vrouwelijke arbeidsmigranten nog aanwezig; van de mannelijke arbeidsmigranten (de referentiegroep) is dit 55%. Dit is in lijn met onder andere Van Gaalen en Bijwaard (2008). Daarnaast heeft leeftijd een dalend maar niet-lineair effect op de verblijfsduur: jongere arbeidsmigranten blijven aanzienlijk korter in Nederland dan de oudere, hoewel dit effect bij hogere leeftijd afvlakt. Dit kan komen doordat de jongere arbeidsmigranten een hogere mate van flexibiliteit en minder bindingen met Nederland hebben, terwijl de oudere arbeidsmigrant langer blijft, mogelijk als gevolg van opgebouwde sociale of economische bindingen.

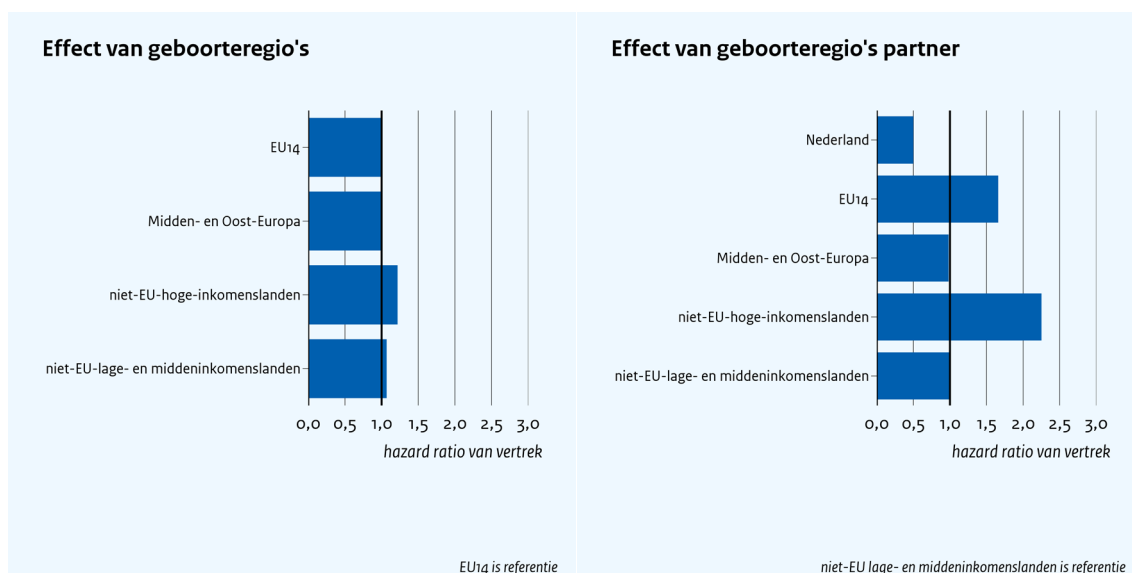
Figuur 5.5 Vrouwelijke arbeidsmigrant verblijft langer in Nederland dan mannelijke arbeidsmigrant

Er zijn verschillen in verblijfsduur tussen arbeidsmigranten uit verschillende geboorteregio's, maar die zijn niet heel groot. Arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europese landen (MOE-landen) blijven ongeveer even lang in Nederland als arbeidsmigranten uit de EU14-landen (de lidstaten van voor de uitbreiding in 2004): van beide groepen is na tien jaar nog 55% in Nederland aanwezig. Arbeidsmigranten uit hoge-inkomenslanden

buiten de EU, zoals Canada of Japan, blijven iets korter: na tien jaar woont nog 51% van hen in Nederland. Van de arbeidsmigranten uit lage- en middeninkomenslanden buiten de EU is 54% na tien jaar nog in Nederland. Het is belangrijk te vermelden dat inkomen en sector al elders worden ondervangen. Daardoor worden migranten in vergelijkbare posities met elkaar vergeleken: we vergelijken bij wijze van spreken een IT'er uit de Verenigde Staten met een IT'er uit Slowakije, en niet een Amerikaanse IT'er met een Slowaakse seizoenarbeider.

Figuur 5.6 Als arbeidsmigranten en/of hun partner uit hoge-inkomenslanden komen, blijven zij relatief kort

Het geboorteland van de partner speelt een rol in de verblijfsduur van arbeidsmigranten.

Arbeidsmigranten die een Nederlandse partner hebben, blijven langer dan degene van wie de partner uit lage- en middeninkomenslanden komt. Circa 83% van de eerstgenoemde groep bevindt zich na tien jaar nog in Nederland. Bij een Nederlandse partner speelt de sociale verankering waarschijnlijk een grote rol, zoals binding met de familie en de Nederlandse maatschappij, werk of sociaal netwerk, wat de kans op langdurig verblijf vergroot. Daarentegen blijven arbeidsmigranten met een partner afkomstig uit West-Europa of andere hoge-inkomenslanden aanzienlijk korter dan degenen met een partner uit lage- en middeninkomenslanden. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat stellen afkomstig uit West-Europa en hoge-inkomenslanden vaker beschikken over meer middelen en mogelijkheden om zich elders te vestigen, waardoor zij mobieler zijn.

De verblijfsduur van arbeidsmigranten hangt af van politiek-institutionele ontwikkelingen in hun geboorteland. De invloed van deze factoren is gemeten met de *World Governance Indicators* van de Wereldbank. Arbeidsmigranten afkomstig uit landen met zwakke instituties – waaronder een lage overheidseffectiviteit en een lage mate van corruptiebestrijding – blijven over het algemeen langer in Nederland dan migranten uit landen met sterke instituties. Daarnaast blijven arbeidsmigranten afkomstig uit landen met een relatief open en effectieve overheid het kortst.¹⁹ Dit duidt erop dat niet alleen economische motieven maar ook institutionele factoren in het geboorteland een rol kunnen spelen bij de beslissing om in Nederland te blijven of vertrekken. Overigens zouden deze politiek-institutionele maatstaven ook een *proxy* kunnen zijn voor kenmerken van het geboorteland die wij niet meenemen, zoals economische ongelijkheid. De precieze mechanismes die hierbij een rol spelen zijn daarom niet helder.

¹⁹ Dit verwijst naar variabelen *Voice and Accountability* en *Government Effectiveness*.

Literatuur

- Abbring, J. H., & Van den Berg, G. J. (2003). The nonparametric identification of treatment effects in duration models. *Econometrica*, 71(5), 1491-1517.
- Bijwaard, G. E. (2010). Immigrant migration dynamics model for The Netherlands. *Journal of Population Economics*, 23, 1213-1247.
- Bijwaard, G. E., Schluter, C., & Wahba, J. (2014). The Impact of Labor Market Dynamics on the Return Migration of Immigrants. *The Review of Economics and Statistics*, 96(3), 483-494.
- Bijwaard, G. E., & Wahba, J. (2014). Do high-income or low-income immigrants leave faster? *Journal of Development Economics*, 108, 54-68.
- Bijwaard, G. E., & Wahba, J. (2023). Return versus onward migration: Go back or move on? *Review of Income and Wealth*, 69(3), 640-667.
- Bijwaard, G. E., & Wang, Q. (2013). Retourmigratie van buitenlandse studenten. *Economisch Statistische Berichten*, 98(4660), 294-297.
- Bolhaar, J., Kuipers, S., & Nibbelink, A. (2019). *Economische effecten van internationalisering in het hoger onderwijs en mbo*. Centraal Planbureau (CPB).
- Borjas, G. J., & Bratsberg, B. (1996). Who leaves? The outmigration of the foreign-born. *Review of Economics and Statistics*, 78(1), 165-176.
- Dustmann, C. (1997). Return migration, uncertainty and precautionary savings. *Journal of development economics*, 52(2), 295-316.
- Galen, R. van, & Bijwaard, G. (2008). Wat bindt arbeidsmigranten aan Nederland?: Levensloofdynamiek van tussen 1999 en 2003 gearriveerde arbeidsmigranten. In *Dynamiek in de sociale statistiek: Nieuwe cijfers over de sociaal-economische levensloop* (pp. 191-205). Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).
- Galen, R. van, de Mooij, M., de Vries, F., Bras, V., & Zorlu, A. (2025). *Komen en gaan van arbeidsmigranten in de periode 2005-2021*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).
- Galor, O., & Stark, O. (1991). The probability of return migration, migrants' work effort, and migrants' performance. *Journal of development economics*, 35(2), 399-405.

- Heyma, A., & Klinker, I. (2025). *Levenslooptdynamiek van arbeids- en kennismigranten; onderscheidende factoren van arbeids- en kennismigranten en hun verblijfsduur in Nederland*. Stichting Economisch Onderzoek (SEO).
- Nuffic. (2025). *Stayrate en arbeidsmarktpositie van internationale afgestudeerden, 2013–2022*. Nuffic.
- Sonsbeek, J.-M. van, Meijerink, G., & Kramer, B. (2023). Bevolkingsgroei komt met name door gezinsmigratie. ESB.
- Stark, O., & Bloom, D. E. (1985). The new economics of labor migration. *The American Economic Review*, 75(2), 173-178.
- Stiphout-Kramer, B. van, Hendrinks, B., Meijerink, G., van der Plaat, M., & van Sonsbeek, J.-M. (2024). *Economische Dynamiek en Migratie* [CPB-publicatie]. Centraal Planbureau (CPB).
- Wereldbank. (2024). *Worldwide Governance Indicators* [Dataset]. <http://www.govindicators.org/>
- WRR. (2020). *Samenleven in verscheidenheid: Beleid voor de migratiesamenleving* (103). Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid.

Bijlage: uitkomsten duurmodel

De tabel in deze bijlage toont de volledige resultaten van het timing-of-events duurmodel. Deze resultaten liggen aan de basis van de getoonde hazard ratio's in hoofdstuk 5.

Het model geeft vijf sets coëfficiënten als uitkomst: β_M , β_E , β_U , γ_E en γ_U . Coëfficiënten die behoren tot β_M tonen welke invloed de onafhankelijke variabele heeft op de snelheid van vertrek. De coëfficiënten β_E en de coëfficiënten β_U tonen de invloed van de onafhankelijke variabelen op respectievelijk de transitie van werkloosheid of inactiviteit naar werk (dit noemen we “baanvondst”) en op de transitie van werk naar werkloosheid of inactiviteit (“baanverlies”). Om van een coëfficiënt de bijbehorende hazard ratio te berekenen, moet men het getal e (ongeveer 2,718) tot de macht van de coëfficiënt verheffen. Bijvoorbeeld: de hazard ratio van “vrouw” is gelijk aan $e^{-0,19} \approx 0,83$. De coëfficiënten γ_E en γ_U tonen het effect van respectievelijk baanvondst en baanverlies op de vertreksnelheid. Deze coëfficiënten worden in het timing-of-eventsmodel op een andere wijze bepaald dan de β 's, maar de interpretatie is hetzelfde. De weergegeven sterretjes geven aan of de coëfficiënten statistisch significant zijn, oftewel de waarschijnlijkheid dat ze verschillen van nul: *** betreft een p-waarde kleiner dan 0,01; ** betreft een p-waarde tussen 0,01 en 0,05; * betreft een p-waarde tussen 0,05 en 0,1 en coëfficiënten zonder sterretje hebben een p-waarde groter dan 0,1.

Tabel B.1: Volledige set coëfficiënten van het timing-of-events duurmodel

Type coëfficiënt:	β_M	β_E	β_U	γ_U / γ_E
<i>Effect van arbeidsmarkttransities:</i>				
Werkzaam na periode zonder werk				-0,75 ***
Werkloos / inactief				1,22 ***
<i>Inkomen (referentie = 2000 - 3000 euro):</i>				
minder dan 1000 euro	1,61 ***		0,12 ***	
1000 - 2000 euro	0,87 ***		0,10 ***	
3000 - 4000 euro	-0,30 ***		0,06 ***	
4000 - 5000 euro	-0,38 ***		0,16 ***	
5000 - 6000 euro	-0,32 ***		0,27 ***	
meer dan 6000 euro	-0,65 ***		-0,44 ***	
<i>Inkomen partner (referentie = 2000 - 3000 euro):</i>				
minder dan 1000 euro	1,06 ***		-0,30 ***	
1000 - 2000 euro	0,27 ***		-0,02	
3000 - 4000 euro	-0,14 ***		-0,01	

Type coëfficiënt:	β_M		β_E		β_U	γ_U / γ_E
4000 - 5000 euro	-0,21	***			-0,01	
5000 -6000 euro	-0,21	***			0,00	
meer dan 6000 euro	0,31	***			-0,13	***
<i>Sector (referentie = zakelijke dienstverlening):</i>						
Primair	-0,12	***	0,07	***		
Industrie	-0,32	***	-0,46	***		
Bouw	-0,96	***	-0,29	***		
Groothandel	-0,43	***	-0,18	***		
Niet-zakelijke dienstverlening	-0,57	***	-0,13	***		
Niet bekend	0,02		0,15	***		
<i>Burgerlijke staat (referentie = alleenstaand):</i>						
Gehuwd / in partnerschap	-0,92	***	-0,18	***	0,43	***
Verweduwd/ gescheiden	-1,50	***	0,08	***	0,48	***
<i>Huishoudtype (referentie = alleenstaand zonder kinderen):</i>						
Stel zonder kinderen	-0,68	***	-0,11	***	-0,16	***
Stel met kinderen	-0,93	***	-0,10	***	-0,23	***
Alleenstaande met kind	-0,83	***	0,17	***	0,08	***
Overige huishoudtypes	-0,14	***	0,03		-0,09	***
Gender = vrouw (referentie = man)	-0,19	***	0,00		-0,14	***
<i>Geboorteregio (referentie = EU14):</i>						
Midden- en Oost-Europa	-0,01		0,26	***	0,16	***
Hoge-inkomenslanden buiten EU	0,20	***	-0,01		-0,14	***
Lage- en middeninkomenslanden buiten EU	0,07	***	-0,15	***	-0,05	***
<i>Geboorteregio partner (referentie = hoge-inkomenslanden buiten EU):</i>						
Nederland	-0,69	***				
EU14	0,50	***				
Midden- en Oost-Europa	-0,02					
Lage en middeninkomenslanden buiten EU	0,81	***				

Type coëfficiënt:	β_M	β_E	β_U	γ_U / γ_E
<i>World Governance Indicators:</i>				
WGI: Voice and Accountability	0,23	***		
WGI: Political Stability and Absence of Terrorism/Violence	-0,02			
WGI: Government Effectiveness	0,43	***		
WGI: Regulatory Quality	-0,01			
WGI: Rule of Law	-0,02			
WGI: Control of Corruption	-0,06	***		
<i>Andere continue variabelen:</i>				
Bbp-groei in geboorteland	0,00	***		
Bbp per inwoner in geboorteland	-0,30	***		
Leeftijd	-0,04	***	-0,01	***
Leeftijd kwadraat	0,01	***	0,01	***
Werkloosheid in Nederland	0,18	***		
Werkloosheid t.t.v. immigratie	-0,02	**		
<i>Tijd sinds aankomst in Nederland (referentie = 0-6 maanden):</i>				
6-12 maanden	0,76	***		
12-18 maanden	0,99	***		
18-24 maanden	1,26	***		
24-60 maanden	1,62	***		
60-120 maanden	2,21	***		
meer dan 120 maanden	3,10	***		
<i>Tijd sinds vorige arbeidsmarkttransitie (referentie = 0-3 maanden):</i>				
3-6 maanden		0,10	***	-0,35
6-12 maanden		0,11	***	-0,73
12-24 maanden		-0,10	***	-1,22
meer dan 24 maanden		-0,44	***	-2,14
<i>Kenmerken die alleen deel zijn van het arbeidsmarktproces:</i>				
Werkzaam als zelfstandige		-0,31	***	
Ontvangt uitkering			0,61	***

Type coëfficiënt:	β_M	β_E	β_U	γ_U / γ_E
Niet getoond:				
Indicatoren voor jaar van immigratie	-	-	-	
Niet-waargenomen heterogeniteit	-	-	-	